

Rhododendron pachytrichum

Hapsualppiruusu

R. pachytrichum Franch. 1886

alasuku *Hymenanthes*

sektio *Ponticum*

alasektio *Maculifera*

绒毛杜鹃 rong mao du juan (Kiina),

R. pachytrichum Naantalissa.

(© O. Jussila)

Ainavihanta, 1,5-5 (12) metriä korkea pysty-kasvuinen pensas. Runko vaalean tai tummanruskea, karheakaarnainen. Nuoret versot vaihtelevan pitkän, takkuisen harmaanruskean karvan peitossa.

Lehdet 6-13 cm x 2-4 cm:n pituiset, soikeat, säilyvät pensaassa 1-2 vuotta. Lehtien keskisuonilla ja reunoissa takkuista pitkää karvaa, joka osittain häviää kasvukauden mittaan.

Kukat: Kukinta ennen tai yhtä aikaa lehtien puhkeamisen kanssa, kukinnossa 7-17 kukkaa. Kukat kellomaiset. Teriö on 4-5 cm pituinen ja halkaisijaltaan 3-4 cm, nukkainen kukkaperä on lyhyt ja kukinto yleensä pallomainen. Kukan väri on valkoinen tai vaaleanpunainen ja nielussa on usein tummanpunainen laikku. Kukka ei tuoksu. Heteitä 10kpl. Luontaisilla kasvupaikoillaan *R. pachytrichum* kukkii touko-kesäkuussa.

Kestävyys: Englanti H4 (kestävä kaikkialla Englannissa), Ruotsi (SRS) II-?, Tanska (RF) -25°C, USA: (RHS) -21°C, Suomi Ia-?

Kotimaa: Kiina, mäntymetsissä ja alppiruusutiheiköissä 1700–3500 mmpy. Chongqing, Etelä-Shaanxi, Lounais- Sichuan, Koillis-Yunnan.

Lajista on kuvattu kaksi muotoa;

var. *pachytrichum* (C. B. Clarke) Ridley

Lehti 7–14 × 2–4.5 cm, emin luotti 2-2,5 cm.

var. *tenuistylosum* W. K. Hu

2100–2200 m. Chongqing. Tämä on pienempilehtinen (5–8.5 × 1.8–2.7 cm) kuin edellä mainittu ja luontaiselta esiintymisalueeltaan itäisempi ja alalajistatus voisi olla aiheellinen (Flora of China).

Ollakseen niinkin erikoisen näköinen alppiruusu kuin *R. pachytrichum*, hapsualppiruusuksi meillä nimetty laji on Euroopassa harvinainen eikä siitä paljon tietoa löydy netistäkään.

Laji on korkea, hiukan harva- ja ohutoksainen pensas, ja se voi saavuttaa hyvissä oloissa melkoiset mittasuhteet tullen ajan mittaan pikemminkin puuksi kuin pensaaksi. Pienehköt lehdet eivät ole järin näyttävät, ja hapsualppiruusu onkin aika anonyymi sukunsa edustaja muulloin kuin alkukesällä. Uusi kasvu hapsukarvoineen on kuitenkin niin silmiinpistävä erikoinen, että sen johdosta voimme antaa anteeksi pensaan harsun ulkomuodon ja pienehköt lehdet.

Hapsualppiruusu on kotoisin mantereisen ilmaston alueelta Kiinasta ja tuollaiseen ilmastoon

sopeutuneiden alppirusulajien tyypillinen ongelma ilmastossamme on liian aikainen kukinta. Hapsualppirusukin pyrkii kukkimaan meillä jo toukokuun alussa ja niin kukinta kuin uusi näyttävä kasvukin ovat erittäin arkoja yöpakkasille. Useana keväänä olen joutunut raksimaan mustuneita uusia kasvuja pensaistani, mutta pensaat ovat kyllä kiltisti tehneet uudet versot paleltuneiden tilalle.

Tilasin lajin siementä v. 1994 Ruotsista, SRS:n siemenvälityksestä. Ulf Juthage oli tehnyt kontrolloidun pölytyksen *R. pachytrichum* (Kornikio) x *R. pachytrichum* (RBG 32). Vaikka siemenlistassa ei tarkemmin eritellä noita sulkeissa olevia viittauksia, uskallan päätellä, että ensimmäinen viittaa Kornikin arboretumiin Puolaan, jossa juuri viime keväänä vierailimme, ja toinen viittaa jonnekin anglosaksiseen maahan, todennäköisesti Edinburghiin. Sieltä nimittäin on Göteborgiin tullut v. 1932 lajin siementä, ja kyseinen alkuperä kasvane edelleenkin Göteborgin kasvitieteellisessä puutarhassa. Björn Aldén kertoo *Rhododendronblad*-lehdessä (4-82) pensaan saavuttaneen bambulehdossa n. 3 metrin korkeuden ja kukkivan ”sääteliäästi”.

Tuo viittaus Kornikiin on mielenkiintoisempi, sillä kyseessä lienee puolalaisen Shaanxiin suunnanneen retkikunnan keräys vuodelta 1959. Göteborgiin saatiin tuolta retkeltä alppirususiementä lajiepiteetillä *R. purdomii*.

Tor Nitzelius päätteli kuitenkin pensaan kukkiessa ensi kertaa Göteborgissa v. 1970, ettei kyseessä voi olla *R. purdomii*, vaan *Rhododendron* sp. nov. (uusi laji), joskin lajin *R. pachytrichum* lähisukulainen. Björn Aldén ehdotti kyseessä olevan lajin *R. monosematum*. Tätä lajistatusta eivät skotlantilaiset kasvitieteilijät tunnusta, vaan pitävät sitä lähinnä *R. pachytrichumin* ja *R. strigillosumin* risteymänä (Cox 1995).

Oli miten oli, tuo Ulf Juthagen tekemä kahden kannan risteytys on osoittautunut kestävämmäksi kuin mitä lajille annetut kestävyysarvot antavat olettaa. Istutin pensaat avomaalle v. 1996 ja ne ovat joutuneet kokemaan suojaamattomina -28°C, joskin viime vuosina alle -20°C lukemat ovat täällä olleet hyvin harvalukuisia. Useina vuosina onkin päästy nauttimaan hapsualppirusun kukinnasta, sillä myöhäiset kevähallatkin ovat jääneet tulematta. Lajin kukintaa ei nyt miksiäkään suureksi speksaakkeliksi voi kutsua, mutta valkoisissa ja violetilla läiskällä varustetuissa kukissa on toki oma viehätöksensä. Pensaat ovat saavuttaneet Naantalissa vajaan kahden metrin korkeuden, ja niillä on selvä taipumus kehittyä puumaisiksi.

Yhtenä syynä lajin harvalukuisuuteen länsimaisissa puutarhoissa voidaan pitää sen vaikeaa lisättävyyttä (Cox 1995). Olen yrittänyt tietysti saada pensaistani siementä risteyttämällä sisaruksia keskenään, mutta johtuneeko Suomen alkukesän viileistä säistä vai pölyttäjän kömpelyydestä, siementä eivät pensaani ole onnistuneet tekemään. Tänä syksynä kokeilin jälleen onneani pistokaslisääjänä, ja toistaiseksi kaikki kolme hapsualppirusun pistokasta näyttävät hyvävoimaisilta.

Hapsualppirusu on mainio laji tuomaan monimuotoisuutta alppirusupuutarhaan. Sille on kuitenkin varattava puolivarjoisa ja kevähalloilta suojattu kasvupaikka. Taustalle ei kasvia kuitenkaan kannata piilottaa, sillä viehättävän uuden kasvun seuranta onnistuu parhaiten, jos kasvia pääsee ihastelemaan lähietäisyydeltä.